

Mnogo prepočasi.

Sv. Marjeta ob P., 8. okt.

Zadnji „Gospodarjev“ podlistek „Pragačev oče prerokuje“ smo čitali z izvanrednim zanimanjem. Kar je prerokoval Pragačev oče, se sedaj izpolnjuje. Hudo je za nas kmete, hudo. A bilo bi lahko mnogo boljše, ako bi oblasti upoštevale naše želje.

Veliko sitnosti nastane posebno radi tega, ker oblasti naše vloge in prošnje vse prepočasi rešujejo. Naj navedem samo nekaj slučajev:

1. Dne 2. oktobra sem po občini poslal na mariborsko glavarstvo (žitni oddelek) karto za mlin, da jo potrdi. Danes, po pretoku enega tedna, še karte vedno nimam v rokah. Gospodinja je sitna in zabavljiva, ker nima ne prahu moke pri hiši, otroci pa jo dajejo in hočejo kruha. V mlin pa poprej ne smem peljati, dokler mi komisijonar g. Urban ne da karte za mlin. Otroci mi vidno hirajo, ker morajo jesti skoro sam krompir, bob in fižol. Zakaj se venčar karte za mlin hitreje ne potrdijo?

2. Moj sosed je imel bolno tele, ki na noben način ni bilo za pleme. Dne 13. avgusta je po občini prosil na glavarstvo za klavno dovoljenje. Mož je čakal in čakal, a dovoljenje je srečno priromalo v našo dve uri od Maribora oddaljeno občino po pretoku celih 13 dni, ko je tele že skoro crknilo. Bilo ga je sama kost in koža. Mož je med tem hodil dvakrat v Maribor, a ni nikdar našel g. živinozdravnika doma. Imel je škode pri teletu in na potih najmanj svojih 30–40 K.

3. V bližnjem St. Petru je dobil nek posestnik brzojavno poročilo, da mu leži edini sin v Gradcu na smrtni postelji. G. župan mu je takoj dal legitimacijo, ki je potrebna, da se dobi potni list. Na glavarstvu pa je moral dva dni čakati, predno so mu izpolnili potni list. Ko se je pripeljal v Gradec, je bil sin že — pokopan.

4. Jareninski vinogradnik je prosil za kristalni sladkor, da bi si napravil nekoliko petijota, ker mu primanjkuje pijače za delavce. Prošnjo je odposlal zadnje dni meseca septembra, a včeraj mi je pa pravil, da se ni dobil ne odgovora in ne sladkorja. Ker je moral med tem časom v vinogradu pobrati, je moral napraviti petijot brez sladkorja.

Takih slučajev je gotovo še celo kopico. Pa bo kdo rekel: „E, kaj boste kmetje zabavljali in se pritoževali radi počasnega reševanja prošelj vlog, ko ne veste, koliko dela je sedaj v uradih.“ Dobro, mi kmetje vemo, da imajo uradniki danes mnogo dela, a to tudi vemo, da si uradi mnogo dela še sami napravijo. Vse se skuša na široko in obširno ter na strogo pisarniško izpeljati, a nazaj je cela reč tako zamotana, da se gospodje sami več ne spoznajo. Ko se rešujejo kmetijske vloge, bi naj gospodje uradniki upoštevali, da je treba najprvo kmetu pomagati, saj je on posebno v sedanjih vojski zares glav-

ni stebler države in daje glavno moč naši slavni armadi.

Naše žrtve za domovino.

Josipu Safarič, mojemu prijatelju! In tudi Ti si moral pasti, dragi Josip! Sovražni bajonet je prebodil Tvoje srce, ki je tolikanj ljubilo svoj dom, svojo družino in slovensko domovino, Tvoje srce je izkrevavelo in onemelo je Tvoje prijazno oko za vedno. Nič več si ne bomo stiskali prijateljski roke, nič več naiduševali za umno gospodarstvo in za napredek našega naroda in teptane domovine. Pa eno ostane! Spomin na Tebe nam ostane neizbrisljiv. In kot ljubemu prijatelju Ti damo zaostali zagotovilo, da bomo po naši moči v pomoč Tvoji ljubi družini in vzgoji drobnih otrok namesto Tebe. Padel si kot junak v strašnem ponočnem metežu in domovina je ponosna na Te. — Josip Safarič se je rodil leta 1876 v Dragotincih pri Sv. Juriju ob Ščavnici, kjer je zrastle v vzornega in pridnega mladeniča. Naučil se je zidarski. Sel je v tujino, da si zasluži kak krajcar za bodočnost. V svetu bi se lahko pogubil. A ni se, ampak postal je vzoren fant in mož, ki je svoj priprost značaj le še pozlahtnil in se dokaj izobrazil. Še le v tujini se je začel zavedati svojega materinskega jezika in ostal zavežen Slovenec in domoljub do svoje smrti. Bil je priden in zelo skrben ter si je prihranil lepo svotico, da si je že lahko ustanovil lastno ognjišče. Dobil je ljubo ženo in videlo se je, da sreča počiva pri tej družinici. A kakor povsod, je tudi tukaj vojska odrezala nit lepe zakonske sreče in pritisnila pečat žalosti na njo. Iz vsega tega pa se zopet učimo, da je naša sreča na zemlji le senca, od danes do jutri. Upanje pa nas navdaja, da se po trudopolnem delu in vednem potovanju enkrat zopet najdemo tam, kjer ni solz, kjer vlada mir in sreča.

Za spomin padlemu prijatelju Lojzu Zemljič iz Crešnjevca pri Radgoni. Srce mi žalosti trepeče, ko Ti pišem teh par skromnih vrstic v spomin. In kaj naj povem v teh vrstah? Povedati hočem, kaj si nam bil in kaj so občutila naša srca ob poročilu dobrega Tvojega sosedu in sobojvnika: „Padel je Lojz, granata kletih Italianov mu je odtrgala glavo, ni ga več med živimi.“ Ni torej več tega plemenitega sina dobrih staršev, njih opomore in pomoči, ni več ljubelega brata, zvestega, iskrenega prijatelja in dobrega sosedu, ni pridnega delavca, ki je obdeloval domačo grudo od zore do mraka. Domovina, nimaš več človeka, ki te je ljubil, se trudil za te, deloval v procvit celega slovenskega naroda že od zorne mladosti, ki je porabil vsak prost korak in vsako prsto urico za te, za tvoj dobrobit, za tvojo izobrazbo in moč. Nimaš ga več, padel je, padel za te, domovina, dal ti je vse, kar je imel, dal svoje mlado življenje, star komaj 28 let, dne 16. septembra v hudi bitki ob Soči. In tako spiš mirno, nevzdramno spanje v daljnji, od krvi premočeni zemlji in snivaš ob šumljanju bistre Soče sanje najlepših načrtov, za katere si živel in umrl. A mi plakamo za Teboj in čakamo svidenja onkraj groba, kjer ne bode več ljutih bojov, ampak mir, večni mir.

Zopet je izgubil 87. pešpolk ter z njim slovenska domovina vrliga mladeniča četovodjo Ivana Alt, katerega hrabrost je kazala srebrna kolajna druge

vrste ter bronasta hrabrostna svetinja. Rajni je bil doma iz Velovlaka pri Ptujju. Njegov prijatelj Franc Herga mu je možil v slovo pesem, iz katere povzamemo:

Solčni žarki iz bojišča žarijo,
bridko novice povedat želijo,
viva Ivan Alt, prav hraber vojak,
umira na vojski kot pravi junak.

Pri hišici rojstni žaluje zdaj vse,
se jokajo starši in drage sestre,
tudi bratje ljubljene ždičujejo zdaj,
ker Ivana ne bo nikdar več nazaj.

Edina tolažba nam to naj zdaj bo,
da svidenje enkrat veselo šo bo,
ko tromba zakliče pred sodni nas stol,
tedaj bo združitev, ločitve nikol.

Svoje mlado življenje za domovino je daroval vrli mladenič Alojzij Osojnik iz Hercebergga pri Radgoni, star šele 19 let. Odpadki železa sovražne laške mine so mu dne 12. avgusta zadali 4 rane, eno v nogo, dve v desno roko in eno na životu na desni strani pod rebri, za katerimi je dne 19. avgusta v bolnišnici na Tirolskem umrl. Pokopan je na kraju Monte Devér. Za rajnem Lojzkom ne žalujejo samo domači, ampak vsak, kdor ga je poznal. Bil je mirnega značaja, vedno najraje le v krogu svojih domačih. In edina njegova želja iz bojne črte v vsakem pismu je bila, vrniti se še kdaj spet na svoj dom, med svoje ljube in drage. Toda, dragi Lojzek, ta želja se Ti ni izpolnila. Ljubi Bog je drugače storil, Te je k sebi sprejel. Sedaj si pa že v nebesih doma, tam Jezus Ti je krono dal. Tam je Tvoj pravi dom, kjer večno srečen boš.

Umrl je dne 3. septembra t. l. v vojni bolnišnici smrti junaka vsled zdrobljenja nog po sovražni granati priden mož Vincenc Ploj, doma iz Rožičkega Vrha, Sv. Jurij ob Ščavnici. Bil je priden in pošten delavec, ljudje so ga radi imeli. Zapuščena žena in otroka. Počiva v samotnem grobu na Komeču pri Sežani. Blag Ti spomin, dragi Vincenc! — Žalostno poročilo je dobila rodbina župana in cerkvenega ključarja Beleca v Vintarovcih pri Sv. Urbanu iz severnega bojišča, da je najstarejši sin Alojzij Belec, kateri je služil pri 5. dragonskem polku, v najlepšem cvetu svoje mladosti, star 22 let, dne 7. junija, zadet od sovražne krogle v srce, moral položiti svoje mlado življenje na oltar domovine. Bil je mirnega in tihega značaja. Zadušnice so se opravile v domači farni cerkvi dne 11. septembra. Lojzek spava v daljnji in tuji bukovinski zemlji, nad katero še danes razsaja grozno gromenje topov ter šivanje granat in šrapnelov. — Za domovino je padel 20letni vrli mladenič Janez Perkovič iz Zg. Svina, župnije Sv. Florijan ob Boču in sicer na italijanskem bojišču. Rajni je sin cerkvenega ključarja in občinskega odbornika Antona Perkoviča. — Dne 15. avgusta je na južnem bojišču daroval svoje mlado življenje za domovino Alojz Filipič, kmeski sin na Krapiju pri Ljutomeru. Zadel ga je laška mina in mu v kratkem času pretrgala nit življenja. Bil je ljubezniv in priden mladenič, krepka opora svojih staršev. Njegov starejši brat Jožef je tudi na južnem bojišču. — Dne 4. avgusta je padel od šrapnela zadet nadebuden 19letni mladenič Martin Sorčan od 4. bataljona pešpolka št. 87, doma iz Gomilškega. — Na laškem bojišču je padel vrli

S Katušo, ki sem jej v srcu dolgoval hvaležnost rešitve iz grajskih mrež, pa tudi nisem ostal dolgo prijatelj. Obešala je perilo po vrtu in iz kuhinje jo je vabil naš kuhar:

„Katuška, Katuška, boš pila rum?“

Bable si ni pustilo dvakrat ponuditi, pokimala je z glavo in kuhar jej je prinesel mogočen kozarec hudega ruma, kot stekel pes nevarne vojaške opojne pijače. Žensče se je samo enkrat oddahnilo in zvrnilo gorečo tekočino na dva dolga in zamolka požirka. Se jeden kozarec ji je ponudil radodarni gostitelj, pa popila ga je samo do polovice. Obliznila je se še z jezikom krog ust, zavezala in puhnila ter ostala kot pribita na mestu. Menil sem že, da jo boče kaj srčni kapji podobnega opahnilo, pa se je zakrohotala in sedla v travo.

Usoda je prinesla po poti mimo pijane Katuške črnogledo grajsko sosedo, ki se je odzivala na klic: Maruša (Mica po naše). Ženski ste nekaj časa čebljali še precej prijateljski, pa s časom je Katuša vstala in začel je ženski razgovor bolj robato in sirovo udarjati na ušesa. Pisati sem imel veliko, pa babje regljanje me je motilo in razpočena moja potrpežljivost me je gnala ven iz sobe in približal sem se babnicam od zadaj.

Pograbil sem Katušo od zadaj za obe rami in sem jo potiskal po poti naprej do njenega stanovanja. Ni se mogla ozreti, kdo jo poriva, stopicala je prisiljena, opotekaje se, skušala me je vgrizniti, vabila in pljuvala je, kar me pa ni zadelo.

Že sem hotel poriniti na glasen zasmeh prepirane rešene Maruše žrtve opojne pijače skozi vrata, ko se mi zlodejeva babura izvije iz rok in me vgrizne tako močno v roko, da se mi še danes pozna jo v njej odtiski treh galiških ženskih zob. Tedaj je pa sem padl pobiral in tekal proti Katuški, ki je metala suz menoj celo pariserje rusinskih in poljskih

hudob. Dobro mi je butnil tedaj v spomin svarilni rek mojega očeta:

„Fant, boj se vsikdar ženske in pištole!“

Bog zna, kako bi se bile te ženske nad menoj znosile, da mi ni par dni za tem priskočila na pomoč naša artilerija. Ob potečku pod gračdom so zakopali 6 poljskih topov. Ti so pa začeli nekega jutra prav zgodaj tako tuleče pretresati grajske šipe, da so premajali tudi živce grajskih dam in še predno je posvetilo solnce v mojo sobo, sem čul drdranje kočije po dvorišču in izgnila je vsled strahu pred gromom lastnih topov grajska gospoda z grizečo Katuško vred.

Mi smo se pa par tednov za tem živeli v gradu mirno in nobeden izmed nas ni pogrešal grajskih; le jaz sem zaključil Katuško, kadarkoli sem pogledal svojo vgrizlo roko. Od grofa sem pismenim potom kupil ves krompir njegovih njiv in sem ga pustil v več kot 300 vrečah spravljene na njivi, ravno nad našo artilerijo. Hotel sem ga nekega dne razdeliti na kompanije celega polka, pa so mi ga Rusi tako neumljeno raztrosili v svet. Več kot mesec dni nas je pustil sovražnik čisto v miru. Komaj pa je bil naš s trudem v vreče povezan krompir pripravljen v polkovni železni prid in blagor na njivi, je sam zlodej pokazal ruskim granatam pot ravno med vreče našega krompirja. Bog zna, kaj so si domnevali v teh vrečah, resnica je, da je ta ubogi naš krompir frčil po pritisku kot toča gosto padajočih granat kakor pleve po zraku. Hudobe, prej niso nehali, dokler ni bil ves krompir razsekan in razpršen na štiri vetrove sveta. V tem gradu pa sem res imel smolo, ker sem se ženskam zameril, celo še s krompirjem nisem imel sreče.

Za grajsko gospodo in Katuško, za krompirjem na grofovski njivi, smo se pa morali nekaj dni zatek usakniti tudi mi iz gradu, sicer bi nas ruske

granate in šrapneli ne bili ugriznili samo v roko, a baš tudi v glavo in na smrt. Saj itak nismo dolgo ostali v postojankah nad vasjo, ker nam je višje poveljstvo prisodilo nekaj tednov sladki užitek rezerve v pred granatami varnem mestecu ob Dnjestrju.

II.

V mestu.

Preselili smo se iz vasi v mesto ob znanem Dnjestrju. Mestecu ima krasno lego ob reki in baš radi lepe lege in milega podnebja so ga v mirnih časih nazivali „gališki Meran.“ Vendar menim jaz, da mora biti Meran že nekaj bolj mičnega in kristjansko snažnega, nego je ta skupina hiš, ki nosijo le pač samo v Galiciji naslov „mesto.“ Gotovo nad dobro polovico, pošteno in brez pretiravanja povedano, je to mesto umazano židovsko. Pa judovske kurlike in bajte so do tal požgali in porušili Rusi pred odhodom. Moštvo so nastanili po dveh razdrapanih vojašnicah in Solah, mi pa smo si izbrali kot stan oddiha in zaslužene rezerve pošteno, krščansko hišo, pri dveh bogaboječih, starih, poljskih ženskah, ali če hočete — damah...

Nam vsem je povsem prijalo novo bivališče v vsakem oziru, posebno velike materijalne ugodnosti sem užival nekaj časa v dobri meri jaz. Postarani in že precej zimski posestniki naše hiše ste me videli služiti v cerkvi daritev sv. maše in odkrili v meni gsonša (duhovnika), po rimsko-katoliškem obredu. Odslej sem bil skoro vsako popoldne s pristno poljsko gostoljubnostjo vabljen v njuno sobo na kozarec dobrega vinca in na v onih krajih običajno hrato (čaj). Dami ste bili veliki ljubiteljci gosje potutnine, ki se človeku še tem bolj priljublja, ako žadi na mizi in polni želedec. Tudi moj vojaško skromni želedec se je marsikateroga popoldne rajsko ig-